

Luitenant-Generaal F. DE BAS.

DOOR

W. E. VAN DAM VAN ISSELT,
Gepensionneerd Luitenant-Generaal.

Wederom is een der veteranen ons ontvallen. Te 's-Gravenhage overleed 22 Februari 1931, oud nagenoeg 90½ jaar, de alom bekende en algemeen geachte Luitenant-Generaal b.d. der Cavalerie F. DE BAS, een der oudsten onder de ouderen.

Geboren in 1840, werd hij in 1856 cadet der Cavalerie en in 1860 tweede-luitenant bij de Dragonders. Reeds in 1864 werd hij, wat destijds nog mogelijk was, als eerste-luitenant geplaatst bij den Generalen Staf (Militaire Verkenningen). 1 Mei 1868 aangewezen als een der eerste 4 leerlingen van een eerste methodische opleiding tot Stafofficier (de school ter opleiding van officieren voor den Generalen Staf te Haarlem), werd deze inrichting reeds 1 November d.a.v. gereorganiseerd tot een Stafschool te Breda en verhuisde bedoeld 4-tal daarheen. Bij het zeer zware eerste eindexamen in April 1872 slaagden er slechts twee, n.l. de bekende latere Luitenant-Generaal A. KOOL, eerste Commandant van het Veldleger, en DE BAS.

Deze laatste werd dientengevolge bij keuze bevorderd tot ritmeester der Huzaren en in 1873 overgeplaatst bij den Generalen Staf. Als kapitein van dat dienstvak was hij leeraar aan de IIe Afdeling der Krijgsschool. Bij bevordering tot hoofdofficier (1885) bleef hij bij dat dienstvak werkzaam. In 1890 kwam aan zijn militaire loopbaan in den rang van luitenant-kolonel vrij onverwacht een einde, nadat DE BAS in 1887 bij zijn Wapen was teruggeplaatst. Zijn militaire loopbaan eindigde niet zóó schitterend als het begin zeker aan velen deed verwachten. Voor onze krijgsmacht en hare geschiedenis, ook voor den persoon zelf, bleek dit achteraf een geluk bij een ongeluk; ook hier werd verlies tot gewin. Met zijn groote werkkraacht en werklust, zijn liefde voor onze krijgsmacht en haar geschiedenis, zijn enthousiasme vormde DE BAS zich een nieuwe levenstaak door de oprichting van het Krijgsgeschiedkundig Archief van den Generalen Staf. 15 October 1890 diende hij een Memorie in aan den toenmaligen Minister van Oorlog BERGANSIUS betreffende de oprichting van zulk een Archief; bij K.B. van 24 April 1891 werd aan DE BAS opdracht verstrekt om de oprichting van zulk een Afdeling voor te bereiden. 2 November 1897 werd hem officieel de titel van Directeur van dat Archief verleend.

Van 1890 tot dat hij medio 1928 op den zeer hoogen leeftijd van

bijna 88 jaren die functie moest neerleggen heeft de Generaal zijn beste krachten aan dat Archief gegeven, zeer veel bijeen en tot stand gebracht, ook door inlichtingen en gegevens en door zijn groote bereidwilligheid en hoffelijkheid honderden aan zich verplicht.

Van jongs af had bestudeering van de krijgsgeschiedenis DE BAS aangetrokken, getuige zijn eerste groote werk, de Duitsch-Deensche oorlog van 1864, een voor Nederland nog steeds leerzaam voorbeeld.

Het nut en de waarde van een eigen Krijgsgeschiedkundig Archief, ook de richting, waarin dit dient te arbeiden, stippelde de Generaal uit in een voordracht in Krijgswetenschap 1894/95 „De schatkamers onzer Krijgsgeschiedenis”. Zeer talrijk zijn voorts de voordrachten, artikelen en brochures, van de hand van den overledene verschenen, meest op het gebied onzer Vaderlandsche- en onzer Krijgsgeschiedenis. Drie standaardwerken verschenen onder zijn naam, waarvan twee in samenwerking met anderen:

1°. Het zeer breed opgezette werk „Prins Frederik der Nederlanden en zijn tijd”, waarin men o.m. de geheele Nederlandsche Krijgsgeschiedenis van de jaren 1793 tot 1815 bewerkt vindt, aan Waterloo bijzondere aandacht werd geschonken en ten slotte ook de Tiendaagsche Veldtocht is behandeld;

2°. in samenwerking met den Belgischen Generaal DE T'SERCLAES DE WOMMERSOM, een uitgebreid, in het Fransch verschenen werk over den veldtocht van 1815 in de Zuidelijke Nederlanden, waarin, op het voetspoor van KNOOP, doch nu gedocumenteerd door een zeer groot aantal, te voren onbekende archiefstukken, werd opgekomen voor het goed recht der Nederlandsch-Belgische troepen in de uitkomsten van Quatre-Bras en Waterloo, en nogmaals de aanmatigingen in dat opzicht van Engelsche schrijvers werden bestreden;

3°. het standaardwerk „Het Staatsche Leger van 1568 tot 1795”, door de Generaals TEN RAA en DE BAS, dat o.m. door bezuiniging op de defensieuitgaven helaas niet verder is afgedrukt dan 1672, zoodat het thans midden in een onzer belangwekkendste, meest nationale oorlogen eindigt. Aan het bijeenbrengen van de bouwstoffen voor dit werk heeft eerstgenoemde verreweg het grootste aandeel gehad.

Tot slot moet worden vermeld, dat Generaal DE BAS ook een groot vereerder en trouw aanhanger was van het Huis van Oranje. Hoe zou dat anders kunnen, mag men vragen, van iemand met zijn geestdrift en zijn kennis van onze eigen geschiedenis?

Het is geen klein volk, dat zijn schoon en grootsch verleden eert. *Noodgedrongen* werden wij, voornamelijk door onzen 80-jarigen worstelstrijd tegen Spanje, mede de grondleggers van de krijgskunst en het krijgswezen in Europa. Reeds vóór 1600 vormde Prins MAURITS' leger de leerschool voor West-Europa. Wij hebben gestaan aan de spits van het gestadig evolueerend krijgswezen, zeker in verdedigenden zin.

Wereldberoemd waren onze artillerie, onze versterkingskunst en het gebruik, bij de landsverdediging van het water gemaakt. Het was geen klein man, al was hij lichamelijk klein en tenger, die den eersten stoot heeft gegeven om dat alles bijeen te brengen, te bewaren, stelselmatig te ordenen, om het daarna methodisch te kunnen bewerken. Met dezen arbeid zal Generaal DE BAS in den loop der tijden duizenden aan zich verplichten; met het monument, voor het Staatsche en het Nederlandsche Leger opgericht, heeft hij, zeker ongewild en misschien ook onbewust, zichzelf een blijvend gedenkteeken gesticht. Tot in lengte van dagen zal men algemeen partij kunnen trekken van den eersten stoot, door DE BAS in deze richting gegeven en steeds gemakkelijker, overzichtelijker, vruchtdragender, ook stimuleerder kunnen putten uit:
„De schatkamers onzer Krijgsgeschiedenis”.
